

ՄԵԳԼՈՒ

ՀԱՆԴԻՍ ՏԵՍՆՈՐԵԱՅ

ՎԱՐԱՔԱԾՈՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ
ԵՒ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԳԻՏԵԼԵԱՅ

Կը հրատարակէ ամիս 10ֆ, 30ֆ և վերջն: Առ վերջն իւրեր չար ալ իւրի- վն հարկ 3 զարուսէ:	Ստորագրողներն յիշին ին՝ Միտ Նոր ինքն իւրի դասը Բ. 2 էր գրատելու Միտանը Տ. Յ. Մարգարեանին հրատարակը: ԶԳրանք Տ. Ղ. Գ. Պալատեանին վա-	հրատարակը: Ղաւթը երկուսէն լրագրող հա- րա ծախել որոշուին իւրայ է: Խաչկաթեանին և ժողովարարին համար յոգ- սառնելը ինքնուրուի հրատարակելու:
--	---	---

ՄԱՐՏ 20

Դ. ՏԱՐԻ 1859

ԲԱՐ 8

Տե՛ թիւ 5.

ԱՂԳԻՒՆ մէջ անոր ընտրութեամբը իշխանութիւն վարող անձերն ալ, որ
ամբողջ մտքի մը մէկ մասը կը ներկայացընեն՝ կը պարտաւորին միշտ ազ-
գին կամբը առաջ տանիլ, անոր կամացն ու փափաքանաց համեմատ գոր-
ծել, և անոր յառաջադիմութիւնն ու զարգացումը միայն նպատակ ունենա-
լով, ջանալ իրենց յանձնը ված պաշտօնը հաւատարմութեամբ կատարել .
պէտք եղած ատենը ազգին ընդ հանրութեանը խորհուրդ հարցընել, և խորհուրդ չը հարցը-
նելով ըրած որոշումներն ու գործածները անկէ ծածուկ չը պահելով, իմացընել ամեն բան :
Իրենց վրայ մեծ համարում չունենալով, ինքզինքնին ազգին բացարձակ տէրը չը կարծիւրով,
անոր կարծիքը միշտ փնտռել, ու անոր կարծիքն իրենէն ուղիղ և արդար է նէ՛ զանի գոր-
ծադրել . չէ նէ անոր կարծիքին սխալ կամ գէշ ըլլալը իրեն եղբայրաբար իմացընել, ու չէ
թէ արհամարհել անոր կարծիքը՝ միշտ յիշելով թէ իրենք իշխանութեան գահը բարձրացնողն
ալ անկէ վար առնելու կարօղութիւն ունեցողն ալ այն արհամարհելի համարած ժողովուրդն
է : Եւրոպայի մէջ հազար ու մէկ անգամ տեսնելով է, որ մէկ անձի մը թաղաւորական կամ
կայսերական իշխանութիւն անգամ մը տուող ժողովուրդը՝ ամեն ատեն անոր կառավարական
գործոցը մասնակից ըլլալու համար, ազգային երեսփոխան անունով ընտրելով անձերն ինք է
գաւառական կամ քաղաքական ժողովներով կամ քուէարկութեամբ ընտրողը : Ազգային երեսփո-
խաններն ալ մեծ իշխանին ու ժողովուրդին մէջ կեցած՝ ժողովուրդին կարծիքն ու կամբը կը
հաղորդեն անոր, ու՛ պէտք ըլլայ նէ՛ ժողովուրդին կարծիքն ու կամբը ոտքի տակ առնող կամ
արհամարհող իշխանին ալ կը հասկըցընեն և կը ճանչցընեն իր պաշտօնն ալ ու պարտաւո-
րութիւնները : Կառավարութիւն մը այսչափն ալ բաւական չը համարելով, բոլոր իր որո-
շումներուն վրայօք հասարակաց կարծիքը կը խնդրէ իմանալ . և ահա լրագրի մը ճշմարիտ ու
միակ պաշտօնը . հասարակաց կարծիքը յայտնել կառավարութեան որոշմանցն ու գործառ-
նութեանց վրայօք :

Շարն ընդ հոսպ:

ԳԻՏՈՒՆ ԵՏՂԱՅՔ

Տէս Թիւ 5

Աս ան մարդն էր, որ անհուն միջոցին մեջը արեւուն դիրքը ու իր ճամբան ցրցուցեր էր, մեկ խօսքով Քալիքին էր աս մարդը: Մութացկան տղին խեղճութեանը չը դիմանալով՝ անոր աղաչանքը ընդունեց, եւ որքան անձրէս ալ կուգար կոր նե՛ հաճեցաւ կենալ Վիվիանիին ցոյց տրված տեսարանին առջեւ ու համբերութեամբ մինչեւ վերջը անոր բացատրութիւնները մտիկ ըրաւ: Տեսարանը լըմնցաւ նե՛ օտարականը տակաւին Վիվիանիին քովը կեցաւ, հարցունելու քեւս աչք խաբելու տեսարանը ինչպէս շինված էր: Վիվիանի իր սովորական ճշգրտեամբը պատասխան տուաւ ու լապտերին շենքը հասկըցունելէն ետքը՝ Վիվիանիին խօսքը բերաւ հասոյց տեսաբանութեան քանի մը հաշիւներուն վրայ. որ շաբաթ իրիկուն իրեն պաշտպան եղող բարեփրտ վաճառականէն սովորէր էր: Ճշմարիտ է որ գիտութիւնը գանձ մըն է. Վիվիանին շիտակ մարգարեացէր էր, սր աս լապտերը առնէր նե՛ իր բաղդը պիտի գտնէր. իր տեսարանին երեսէն եղաւ որ Քալիքիտը դէմն էլաւ: Աս անուանի մարդը աս տղին վրայ սեր ձգեց, քովն առաւ ու իրեն որդեգիր ըրաւ: Վիվիանիին ուսմունքի յարմարութիւնը անանկ շահաւոր կերպով մը գործածեց, որ Վիվիանին տասնը եօթներորդ դարուն խիստ երեսելի երկրաչափներէն մեկը եղաւ: Վիվիանիին համբաւը շուտ մը բոլոր եւրոպա տարածվեցաւ, բժշկական արքունի տանը իշխանները ուղեցին որ մեծամեծ բարերարութիւններ ընեն անոր: Լուտովիկոս ԺԴ. շատկէկ բօշակ մը կապեց անոր. փարիզի գիտութեանց ճեմարանը իր օտարազգի ընկերներուն կարգը անցուց զանի, եւ Թոսթաւայի մեծ դուքսը Ֆերտինանտոս Բ. շատ անգամ քաղաքական դեսպանութեան պաշտօններով եւրոպայի մեծ քաղաքներուն խրկեց զանի: Առաջ ըսած ենք որ Վիվիանին սորվելու սկսած բանը գրեթէ գուշակելով կը գտնէր. աս գուշակելովն էր որ իր անմահ անունին կրցաւ արժանի ըլլալ: Գրեթէ անհաստատի կերպով մը միտք յօգնեցունելով ու խորհրդածութեան ուժով՝ Արիստէս անուն Յոյն երկրաչափին լերկար ատենէ ՚ի վեր կործնված հինգ երկրաչափական գիրքերը նորէն

շարադրեց:

Վիվիանին ուրախ երկու տարու էր երբոր մեռաւ:

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒՆԱՅ ՏՂԱՅՔ

ԱԴՐԻԱՆՈՍ ՊՐՈՎԷՐ

Հարկեմ քաղաքին մեծ պարծանք է իր մեջը երեսելի պատկերհան մը ծնած ըլլալը, որ շատ խեղճութիւն քաշեց իր արհեստին աշակերտութիւն ըրած ատենը: Այս պատկերհանը Ադրիանոս Պրովէրըն է: Պիտի տեսնէք որ բշտաւորեան յետին աստիճանէն մինչեւ փառաց ամենաբարձր աստիճանը հասնելու համար՝ իրեն մեկ ազդու դեր դուռ մը ու կարգէ դուռս համբերութիւն մը պէտք եղաւ:

Հարկեմ քաղաքը աղքատ աստիճանործ կնիկ մը կար, որ սովորաբար մօտի գեղացի կնիկներուն բաները կը բանէր: Այս կնիկը իր ըրած վաստակովը հազիւ քե կապրէր. մինակ ինք չէր աշխատէր. իր Ադրիանոս անունով խելացի մաճը զաւակն ալ իր մօրը բանած բաները կը գծագրէր: Առտըվընէ մինչեւ իրիկուն իր պզտիկ գրասեղանին առջեւը նստած, գրիչով բռնուններ ու ծաղիկներ շինէր, կիլնար. իր վարպետը մինակ իր ախորժակն էր. վասն զի՝ Ադրիանոսին մայրը իր տղին պատկերհանութեան վարժապետ բռնելու կարողութիւն չուներ: Երկուքն ալ մեկ աննըշան փողոցի մը մեջ պզտիկ խանութ մը կը բընակէին. ուստի խիստ քիչ կը պատահէր որ հետաքրքիր մարդ մը խանութին առջին գար կայնէր ու խանութին ապակիներուն վրայ Ադրիանոսին քաշած պատկերներուն նայելով՝ անոր սրտին ուրախութիւն մը պատճառէր. օր մը պատկերհան պատանին օտարական մը տեսաւ, որ իր պզտիկ պատկերներուն առջին երկան ատեն կայնեցաւ ու անոնց նայելով հաւնելու խնդալ մը կը ցրցունէր: Օտարականը քանի մը անգամ խանութին առջեւէն անցաւ. անգամ մըն ալ անանկ երեսցուց որ խանութը մտնել կուգէր. բայց միտքը փոխեց ու իր ճամբան գնաց:

Ան օրը Ադրիանոս առելի սրտոտ աշխատեցաւ, որ ուրիշ ատեն անանկ չէր աշխատէր. ու

միտքեն մեկ պատկեր մըն ալ հանեց որ իր առջի քաշածներէն շատ աղւոր էր: Խանութիւն ճակատը ապակիի մը վրայ դրաւ այս պատկերը, կարծես բէ գիտնալով որ հետեւեալ օրը ան զարմացող մարդը նորէն պիտի գայ ու դրանն առջին պիտի կայնի: Հետեւեալ օրը, իրաւացուն օտարականը եկաւ, նորէն հոն կայնեցաւ ու իր հաւնելով խնդալն առջի օրէն եւել յայտնի դրաւ: Մտածելու է որ օտարականը նորէն եկաւ նէ՛ ինտոր կը նետեր պզտիկ Աղրիանոսին սիրւաւ: Ինտոր իր անձնասիրութեան կամքը կատարվեցաւ նէ կարմրութիւնն ալ երեսը զարկաւ, երբոր նորէն եկաւ ան օտարականը եւ իրաւունք ունեցաւ ինքնիքէն ըսելու: « Իմ պատկերներս տեսնելու համար եկած է այս մարդը, դիպուածով մը չէ որ մեր դրանը առջին կը կայնի կարմինակ ինծի համար է որ նորէն կուգայ կոր »: Օտարականը առջի օրուան պէս նորէն անցաւ դարձաւ: ձեռքը երկնցուց որ դուռը բանայ: Բայց ան անգամին ալ միտքը փոխեց ու փողոցին անկիւնը դարձաւ: Գնաց: Աղրիանոս մտածեց որ այս մարդը նորէն պիտի գայ: Ուստի իր կրցածին ջանքի առջինէն գեղեցիկ նոր պատկեր մալ քաշեց: Ու խանութիւն ապակիին վրայ անցուց: Հետեւեալ օրը նորէն եկաւ օտարականը, ճարտար պատահիկն յառաջադիմութեանը վրայ զարմանալու:

Այս տղան ամեն օր նոր մը կը քաշէր, այս մարդն ալ ամեն օր նայելու կուգար եւ իրենց այս կարգէ դուռն մըցանքը շատ օր քշեց: Աղրիանոս տղան՝ երեսելի պատկերման ըլլալու համար ծնած մարդոց ամենուն ըրածին պէս մարդու բան չը խօսելով՝ իր փառքին անուշահոտութիւնը դուռն տալու կը վախնար: Իր երջանկութիւնը սրտին մէջը պահելով՝ հերիք սեպեց որ զաղտուկ վայելէ ան երջանկութիւնը: Ու մինչեւ անգամ մօրն ալ բան չէր ըսեր: Բարեսիրտ կնիկը իր աշխատութեանը պարապելով ամենեւին օտարականին նայած չունէր: Ուստի այս մարդը վերջապէս օր մը խանութէն ներս մտաւ նէ՛ ասղնեգործը զարմացաւ, տեսնալով որ Աղրիանոս իր մեկ հին ճանչորը տեսածի պէս կը խնդար:

« Խաբուն, ըսաւ անձանօր մարդը. այս տղան քահկո է: — Այո, պարոն, իմ տղաս է: — Ո՞վ է ասոր պատկերմանութեան վարժապետը: — Իմ վարժապետս էս էմ, պատասխանեց տղան: — Բանի տարու է տղան, ըսաւ օտարականը՝ մօրը հետ խօսելով: — Տասը տարու է, պատասխանեց

կնիկը: — Ի՞նչ պիտի ընես աս տղան, ըսաւ օտարականը. խիստ զուրգոտածով մը: — Աստուած ինչ կուգէ նէ՛ ան պիտի ընեմ, ըսաւ կնիկը: — Անանկ է նէ՛ Աստուած կուգէ որ էս պատկերման ըլլամ, ըսաւ տղան ամենեւին օտարականին խտուրտեցնէն չը վախնալով: — Իմ անունս Ֆրանչիսկոս Հայս է, ըսաւ օտարականը. էս ալ պատկերման էմ ու քաշած պատկերներս առնող առնողի կըլլան Եւրոպայի բոլոր իշխանները: Տղադ քովս կառնեմ, ինծի աշկերտ կընեմ ու խօսք կուտամ քեզի՝ բարի կնիկ, որ տղադ բան մը կըլլայ »:

Աղրիանոսին ուրախութիւնն ու ասղնեգործ կնիկանը զարմանքը մտածելով հասկընալու է: Աղքատ կնիկը կը տեսներ որ իր տղին փառքի ու հարստութեան հասնելու ճամբայ մը կը բացվէր: Ծեր Հայսը կուգէր որ ատեն ջանցունելով իր աշակերտը հետն առնէ տանի: Տղին ուզածն ալ ան էր, որ իր երեսելի վարպետին ետեւէն ելնէ երբայ: Ճամբու պատրաստութիւնը երկար չը քշեց. բարեսիրտ մայրը կուրախանար մտածելով որ իր տղան երջանիկ պիտի ըլլար եւ կը տըրտմէր մտածելով, որ իրարմէ հեռու մնալին կարելի էր որ երկար քշէր, ուստի տրամախառն ուրախութեամբ արտօնեց քափելով կրկին եւ կրկին համբուրեց իր սիրելի տղան: Աղրիանոս՝ մօրը մնաս բարով ըսաւ, ու Ֆրանչիսկոս Հայս իր նոր աշկերտը հետն առած էրաւ գնաց:

Տարիի մը չափ ատեն՝ վարպետը աղէկ վարվեցաւ տղին հետ, որուն համար խօսք տըված էր որ երեսելի պատկերման մը կըլլայ: Աղրիանոսի յառաջադիմութեանը նայելով՝ իր վարպետը իրաւունք ունէր անոր աղէկ նայելու: Բայց ծեր պատկերմանը օր մը յանկարծ իր աշկերտին հետ վարվելու կերպը բոլորովին փոխեց. վարժարանէն հանեց անիկայ եւ իր ընկերներէն զատելով երդիքին տակը նեղ խուցի մը մէջ դրաւ: Իրեք տարի ան նեղ տեղը կեցաւ, պատկեր քաշելու համար իր պնակը, իր կտաւները ու իր եռոտանիին հետը: Աղրիանոս Պրովերբին տըված կերակուրը այնքան քիչ էր, որ գրեթէ չէր օգտեր: Երբեք կտոր կտոր եղած վրայէն կը քափէին, Ֆրանչիսկոս Հայս ու իր կնիկը անոր քիչ մը օգնութիւն կընէին նէ ալ՝ իրենց ըրած օգնութեանը փոխարէն անդադար աշխատութիւն կը պահանջէին անկէ: Աղրիանոսի ընկերները զանի վարժարանին մէջ չը տեսնէին ու համար կտա-

կածի երբայով վարպետին հարցուցին քե ինչ ե-
ղաւ տղան: Ան ալ առանց ամջնալու պատասխան
տրվաւ, քե ան պզտիկ տղան որքան որ յարմարու-
քին ունէր նե ալ, երեսէի պատկերման ջր պիտի
կրնար ըլլալ. ուստի ներանալով որ իր տրված
դասերէն շանվելիք ջուրն, ճամբայ տրվէր ու մօ-
րը տունը խրկէր եր զանի:

Շարն ընդ հուս:

ՄԵՂՈՒ ԵՄԵՆՏՅՈՒ ԼԻՒՍԻԼ

ԿԱՄ

ՍԵՆԵԿԵԼԻ ԵՌԵՆՅՆԵԿԵՅՐ

Տես Թիւ 7

Տաս վայրկենէն ետեւ, զինուց վարպետը բո-
լոր իմ փափաքած տեղեկութիւնները բերաւ:
Երիտասարդ աղջկանն անունը իւսիլ Լ, յմօն
էր, իր մայրը մեռած ըլլալով, մինակ կապէր
իր հօրը հետ, որ ատաղցադործ (տողրամաճի)
վարպետ մ'էր. իր քահանայ հօրեղբայրը իրեն
տուած էր շատ գեղեցիկ դաստիարակութիւն
մը. և ասի նշանած էին երիտասարդ գործա-
ւորի մը:

Եւ ինծի ուրիշ բան չէր մնար, թէ ոչ հը-
նարք մը այս ընտանեաց մէջ մտնելու և գոհա-
ցնելու այն կիրքը, զոր այս ծաղկահասակ օրի-
օրդը ներշնչած էր ինծի: Ես որ վրայ մտածե-
ցի ու երազեցի զիշերն 'ի բուն. բայց հետեւ-
եալ օրը կէս օրին ատենը հաղիւ կըցայ որոշել
իմ յատակագիծս, ու ելայ ատաղցադործին խա-
նութիւնը գացի:

Այլ հասնիմ հոն, ու դիտմամբ գործարանին
դռնէն ներս մտնելու տեղ, տանը դռնէն ներս
կը մտնեմ: Լ իւսիլ մինակ է, իս տեսնելով
կայլայի. այտերը կեւտաի պէս կը կարմրին,
ու կոշտ կերպով մը կ'առնէ բարեւ: Եւ ջի ի-
րիկունն արկածին յիշատակը տեսանելի կեր-
պով կը տաղնապէր զինքը. անշուշտ քիչ մը
նայ, որ ինքզինքը տակաւին իմ զինուց սրահիս
մէջ բանտարկեալ կարծէր:

— Պարոն էյմօնը ո՞ւր է, Օրիօրդ:

— Հայրս, հոս գործարանին մէջ է, եթէ
պարօնը կը հաճի ձանձրութիւն յանձն առնել
մտնելու... Լ իւսիլ դուռ մը կը հրէ ու ինքը

զինքս ատաղցադործին դէմը կը գտնեմ:

— Չեղի քան մ'ապսպրելու կուգամ, պօ-
ռացի:

— Պատրաստ եմ ձեզի ծառայելու, պա-
տասխանեց զործաւորը, գլխարկը ձեռքը առ-
նելով:

— Սենեկի մ'ամբողջ կարասիք կուղեմ.
և կը փափաքեմ, որ անմիջապէս սկսիք:

— Հիմայ ձեռքս շատ գործ կայ նէ ալ,
որովհետեւ դուք այդչափ կաճապարէք՝ կլնամ
ուրիշ գործաւոր մը բռնել:

— Պէտք չէ. ընդ հակառակն ասի շատ
ծանր առաջ երթալու է. վասն զի ես ինքս
կուղեմ այս գործին մանրամասնաբար վերակա-
ցութիւն ընել, գծադրութիւնները ես տալ.
եւ ալ շատ ծոյլ եմ:

— Չեղի ինչպէս հաճոյ է նէ՝ այնպէս կը
նեմ. իմ մօրաքեռորդիս Գաբրիէլը հոս է.
կրնաք դուք ձիւ յատակագիծներն անոր հաղոր-
դել. ան ինէ աղէկ կը հասկընայ ձեր փաթե-
ղուք դիտէք, որ հին ատենը ամենեւին դաստի-
արակութիւն չը կար:

— Ընանկ է նէ, վաղը կսկսինք:

Խօսակցութեան ատեն ես այս երիտասարդ
գործաւորը դիտեցի, զոր Լ յմօն հայրը Գաբ-
րիէլ կանոնաւէր: Փափուկ կազմուածք մ'ու-
նէր. և իր անմօրուք ու խարտեաշ մաքրում
ջըջանակված դէմքը քաղցրութիւն ու երկչո-
տութիւն կը ցուցնէր: Ճշմարտապէս, ասի
էր Լ իւսիլ նշանածը, որուն վրայօք ինծի խօ-
սած էր զինուց վարպետը:

Կորէն տանը դռնէն դուրս ելնել կուգէի,
դարձեալ Լ իւսիլ տեսնելու համար. բայց
Լ յմօն հայրը, փողոցին վրայ դուռ մը բացաւ,
ու ալ աղատութիւն չունեցայ էն ախորժիկ
ձամբան բռնելու:

Եւս առաջին այցելութենէն շատ գոհ եղայ
առջի բերան: Հետեւեալ օրը դիտմամբ քիչ
մ'ուշ գացի գործարանը, ու աճապարեցի Լ յ-
մօն հօր առջև թուղթ մը տարածելու, որուն
վրայ քանի մը ծրագիր քաշած էի:

— Այլ տեսնէք որ, սրուացի աշխատելու համար
իմ զեղեցիկ դիտաւորութիւններս մեծ արդիւնք
մը չունեցան: — Բոլոր առտուն պարապ անցու-
ցի. ու օրնալ լման նոյն անգործութեամբ պի-
տի անցնէի, եթէ ինքզինքս չը թափէի հաղար
ու մէկ զբաղմունքներէն, որ սովորաբար բոլոր

իմ ժամանակս կը խլեն կը յափշտակեն . — ուստի չը կրնար լրջալարդեօք, ամեն օր հոս գամ ու իմ ծրագիրներս հոս շինեմ . . .

— Ըհ, շատ դիւրին բան է աս, պարօն, իմ աղջկանս փոքրիկ զրատեղանին առջև կը նստիք ու կաշխատիք :

— Հա՛տ աղէկ . սա առաւելութիւնն ալ կունենամ, որ Պ. Գաբրիէլին քովը կըլլամ, որուն հետ կրնամ առանց տեղափոխութեան խորհրդակցիլ :

— Ընտարակցս պարօն :

Լէյօն հայրը զիս բնակարանը տարաւ . Լիւսիլ իմ նորէն երթալ տեսնելով յարմարապէս ցուցնաց բռնէ այլայլութիւնք . բայց շնորհալի կերպով մը զրատեղանին քովը դրաւ մեկանը, զրիչներն ու թուղթը : Երբ որ տեղաւորվեցայ նստայ՝ տաղաքագործը գործարանը մտաւ, ու ես մնացի միակ գեղեցիկ Լիւսիլին հետ :

Ըմեն բան իմ յուսացածիս պէս ալ աղէկ առաջ կերթար կոր . ես ալ միշտ կըզուշանայի որ արկածները փութացնելով, իմ յաջողութիւններս չը կորսնցնեմ :

Մտադրութեամբ աշխատել կեղծեցի, և այս աղջիկը դիտեցի : Հայր մը հրաշալի կերպով կօզնէր ինծի գլուխս չը դարձնելով աւտոր ամեն շարժմանքներն տեսնելու : Իմ ներկայութիւնս իր մտքին մէջ մեծ խռովութիւն մը կը ձգէր, իր վարմունքը ծածկելու կարող կացութիւն մը չը գտնելով, ետեւի կողմն եղած խուցի մը մէջ քաշվեցաւ . հոն ալ զննքը կը տեսնէի դրանն ապակիներէն : Հոն քանի մը վայրկեան նստած ու անշարժ կեցաւ . ետքը սկսաւ երթալ գալ ինչպէս կտաւաքող (բէթէն բուշու) մը վանդակին մէջ : Կրեւար որ սիրտը կը նեղանար, կամ մանաւանդ խօսելու, և իմ ներկայութեանս իրեն ներշնչած ամեն խորհրդածութիւններն մէկու մը, և առաւելապէս իր բարեկամը, Գաբրիէլին հաղորդելու կարօտութիւն ունէր : Իրեն մէկ քանի խօսք ընելու համար, ոտքի ելնելու վրայ էի . բայց նոյն վայրկեան, խուցին դուռը կէս մը բացաւ, ու դուրս ելաւ . և իր փոքրիկ ոտքերուն ծայրին վրայ կոխելով, ու իմ մտադրութիւնս չարթնցնելու ամեն կարելի զգուշութիւններն ընելով, գործարանին դուռն հասաւ, ու դռանը ապակիներուն միջեւէն, իր գեղեցիկ վարդագոյն փոքրիկ ցուցամատովը նշան ըրաւ, ետքը

ետ քաշվեցաւ : Ինչպէ՞ս որ կը յուսայի, Գաբրիէլ չ'ուշացաւ գործարանէն դուրս ելնելու : Լիւսիլ նշաններով կապալքէր անոր ոտքի ձայն չը հանելու . բայց իր նշանածը գոհացը նեղութեամբ հակառակ, խեղճ տղան չը կըրցաւ թեթեւ կերպով քալել իր փայտէ խոշոր կօշիկներովը : Վերջապէս նորահասակ աղջկանը մօտը հասաւ, որ փութաց անոր թեւէն բռնելու ու զանի քաշել խուցին ծայրը տանելու, ուր անշուշտ իմ վրայօքս շատ մը կատակաբանութիւններ ըրաւ խնդալներով, որոնց ձայնն ալ երբեմն կը լսվէր :

Երբ Լիւսիլ ներսիդին ունեցածներուն աւանակաւ ըսաւ, իր նշանածը խօսակցութիւնը զօրացնելու ոչ կարողութիւն և ոչ միտք ունենալով, լռեցին :

Ըսէ՛ գաւ Գաբրիէլ կը փափաքէր երթալ նորէն իր աշխատութիւնը ձեռք առնել . բայց երկտասարդ աղջիկը, որ ալ միշտակ մը նալ չէր ուզեր՝ շուտ մը զանի վար գնելու և գուարթանալու միջոց մը գտաւ : Յիսի մը կը նետէ անոր ուսերուն վրայ, իր գլխարկներէն մէկը անոր գլուխը կը դնէ . խեղճ տղան բառ մ'արտասանելու ատեն չ'ունեցաւ՝ ահա տաւ և հինգ տարու աղջիկ մ'էր դարձած : Լիւսիլ կը խնդայ անոր կերպարանքին վրայ, և ամեն կերպով անոր դէմ կը կենայ :

— Բեղ Պ . Պեօլոնին ցուցնելու եմ, կրտէր անոր ցած ձայնով, զանի դէպ 'ի դուռը մտնելով : Երկշուտ Գաբրիէլը մեծ ստացուածք մ'ալ տային իրեն՝ չը պիտի ուզէր, որ ես զանի այսպէս փոխված տեսնէի . բայց իր այնչափ սիրած ծաղկահասակ օրիորդին քրմացը խաղաղքն ըլլալու շատ սովորած էր . ասկէ զատ կը վախնար որ ցփսիս ու գլխարկը չը պատուի : Հա՛տ կը վարանէր . — և որչափ ինքը վախնալ կը ցուցնէր, նոյնչափ Լիւսիլ կը խնդար : Վերջապէս զանի այնչափ ուժով հըրեց՝ որ սեղան մը, որուն կըրթնած էր Գաբրիէլ, մեծ շառագմամբ ընկաւ սալայատակին վրայ :

— Ի՞նչ կընէք հոս, անիծեալ խնդրելքներ, պօռաց Լէյօն հայրը գլուխը դործարանին դռնէն ներս խօթելով, մոռցա՞ք որ Պ . Պեօլոն հոս կաշխատի . . . :

— Ըսէ՛ք իրենց մանաւանդ, որ շարունակեն և աղաչեցէ՛ք զանոնք որ իս ալ իրենց խաղէ

բուն մէջ ընդունելու հաճին, պուսպի՝ Լճմոն հօրը դէմ ոտքի վրայ կենալով:

— Հապա ձեր գծագրութիւնները, պարոն:

— Իմ գծագրութիւններս աւելի աղէկ և աւելի շուտ կըլան, իմ քաջ Լճմոն հայրս. վասն զի աղաղակներու մէջ ապրելու սովորած լուծիւնը քիչ մը գաղափարներ ունենամ նէ՞ զանոնք ինչ կը յափշտակէ:

— Եթէ այդպէս է...

— Յիրաւի, կըսեմ ձեզի, և ալ կաղաչեմ զձեզ որ ներէք ինծի ձեր տանը մէջ ազատ ու համարձակ ըլլալու, ինչպէս որ կը յարմարի իմ սովորութեանց ու բնութեան: — Միայն, այս օրէն հաշուելով, Գաբրիէլին աւուրցէքը ես պիտի վճարեմ. վասն զի եթէ աւոր ժամանակ կորսնցնել տամ, չեմ ուզեր որ ձեր փաստիքը ըլլայ:

— Ուրեմն ինչպէս կը հաճիք, նոյնպէս ըրէք, ըսաւ ինծի Լճմոն հայրը, գործարանը մտնելով:

Եւս խօսակցութեան ատեն Գաբրիէլ մէկ զի նետած էր ցփսին ու գլխարկը, և առանց աղաղակի գործարանը սպրդել մտնելու ճարը գտած էր. ուր կորուսած ժամանակը նորէն վատարկելու կերպով կաշխատէր: Եւս դէպքը բնականաբար ինծի առիթ կուտար Լիւսիլին հետ խօսելու. մինչև խուցին դրան առջև գացի, ուր մէկ անկիւն մը կծկած էր՝ այտերն իբրև վայրի վարդ:

— Օրիորդ, լսի իրեն, շատ կը ցաւիմ ձեզ տրտմեցնող, և ձեր զգոսանքը վերջացնող հայրական թեթև յանդիմանութեան աւուղղակի և ակամայ պատճառն ըլլալու. ձեզ չարգիլելէն զատ, կը ցանկամ ընդ հակառակն այսուհետև ձեր տղայական զգոսանաց մասնակից ալ ըլլալու. ես ալ ձեզի պէս երիտասարդ եմ, և ձեզի պէս ես ալ կը սիրեմ խաղալ խնդալը. ուստի ալ իս խռովելու վախ մ'ունենաք. ես հոս ձեր եղբորը պէս ըլլալ կուզեմ. դուք զիս երկրորդ Գաբրիէլ մը պիտի գտնէք:

— Դուք շատ բարի էք, պարոն, թոթովեց Լիւսիլ:

— Եւս կըթառն ու երգոց տետրակը, որ հոն կը տեսնեմ, կը հաստատեն, որ դուք երաժիշտ էք. ուրեմն ձեզի երգեր բերեմ ու մէկ

տեղ երգենք. — զիտեմ ալ, որ դուք ծաղիկ կը սիրէք, ձեզի ուսցընեմ ծաղկի-նկար գործածելն ալ, որ ամեն ծաղկին անունն ու որ պիտութիւնն ալ ճանչէք. աս ալ ձեզի երբեմն կրնայ զգոցընել: Կողաչեմ զձեզ, իմ առջև ալ ազատ ու զուարթ եղէք, ինչպէս Գաբրիէլին առջև: Ես ձեր բնութեան տարբեր բնութիւն մը չունիմ, և ձեզ բնաւ մէկ բանով մը չեմ խռովեր: Վաղը երգեր ու իմ ծաղկի-նկար կը բերեմ, ու կսկսիք իրարու հետ խօսել, իբրև երկու բարի բարեկամ. կուզէ՞ք մի. ըսէք: ...

— Ե՛հ, Պարոն...

— Դուք կը հասկընաք, որ ես չեմ կրնար գալ ձեր տանը մէջ հաստատվել ձեզ տաղտկացնելու կամ ձեր վրայ լուծիւնը հարկ դնելու, որ ոչ ձեր ախորժակացը կը վայլէ, և ոչ ձեր տարիքին: Վաղը, ուրեմն վաղը:

Լիւսիլ առջևը նայեցաւ շառագունելով ու ինծի չը պատասխանեց. բայց համոզված էի, որ իր բերանը կը լռէր նէ ալ իր սիրտը աւելի շատ և ինծի շահաւոր կերպով կը խօսէր:

Ետեւեալ օրը դարձայ նոր երգերով, քատուիլներով և մէկ քանի թատրերգութեանց մասերով լըցուն հաստ ու զեղեցիկ տետրակով, մը. — զանի Լիւսիլին աչացն առջև բանալով սկսայ անոր բացատրել ամեն երեսի վրայ եղած նշանաւոր մասերը. — Եւս բերանը պաղ կերպով մը մտիկ ըրաւ իս. բայց շուտ մը բընականաբար իմ բայատրութիւններէս քաղած օգտին տուաւ ինքզինքը:

Երբ տետրակը ամբողջ թղթատեցի, փունջ մը ձեւք առի, ու փոքրիկ վրձինով մը ցուցի ծաղկահասակ օրիորդին՝ ծաղկանց բոլոր գործարանները. ետքը իմ ծաղկի-նկարիս օգնութեամբ անոնցմէ շատը լուծեցի: — Եւս պէս, Լիւսիլին նոր գաղափարներու աշխարհին բանիքը կուտայի, և վերջերը այնչափ մտադրութեամբ մտիկ կընէր իս, որ հօրը կերակուր պատրաստելը կը մոռնար՝ երբ Գաբրիէլ եկաւ իրեն իմացընելու թէ ընթերցաց ատեն էր: Եւս աղբարարութիւնը զանի ցնցեց. բայց երիտասարդ գործաւորը փութաց անոր ըսելու թէ, մեզ անհան լիստ չընելու համար, խոհանոցին մէջ անոր տեղը բռնելու պարտաւոր կարծեր էր զինքը, ու ամեն բան պատրաստ էր: Լիւսիլ շնորհակալ եղաւ անկէ

մէկ նայուածքով մը, զոր շատ սուղ կը գնէի :
Ընկէ դուրս ելած ատենս ինքիւրենս կըսէի .
այս տգէտ գործաւորները , որ խօսք մ'ընել
չը գիտէն՝ իրենց տիրուհիներուն հաճելի ըլ-
լալու համար , գործք ու անձնանուիրման ցոյ-
ցեր կը փնտռեն : Երբոր ես յուզական խօս-
քեր կը զրուցեմ իւրեքին , անոր բունարա-
նութիւն և ներդաշնակութիւն կուսցընեմ ,
Գաբրիէլ ամանները կը լուայ , կօշիկները կը
փայլեցընէ , կերակուրը կիփէ և սենեակը կաւ-
լէ : Յայտնի է որ ասանկով մեր մէջը երկար
և շարունակ միձանք մը պիտի ըլլայ . այս պա-
տերազմը բաւական դէշ կուգայ ինծի , բայց
իրաւ որ յաղթութեան վարձքը այնչափ թան-
կագին է , որ բնաւ մէկ բանի մը մէջ տեղի
չը պիտի տամ իմ հակառակորդիս : Կը տես-
նենք ով պիտի ըլլայ յաղթողը , շատ աղէկ կը
յուսամ , որ խելացութիւնը շնականութեան
պիտի յաղթէ : — Բայց ըսելու եմ եղեր . շատ
աղէկ կը յուսամ , թէ մոլութիւնը առաքինու-
թեան պիտի յաղթէ : Սակայն իմ հօրս փիլի-
սոփայութիւնը զիս կը կուրացնէր ու տակաւին
չը գիտէի գեղեցիկը տգեղէն , և ոչ բարին
չարէն որոշել :

Շարն ընդ հուպ :

ՄԱՆՐԱՆՈՒՐ

— 1740 թուին պատահած խաւարումը այն-
չափ մեծ զարհուրանք պատճառած էր գիւղեց
մէջ , որ մէկ քահանայ մը , չը կրնալով իւր
թեմի ժողովուրդներուն խոստովանանքին հաս-
նիլ , որոնք կը կարծէին թէ բոլորնին պիտի
մեռնին , քարոզին մէջ հետեւեալ խօսքերը
զրուցեց . « զաւկընեքս . այդչափ մ'աճապա-
» լէք , խաւարումը տասներ հինգ օր ետ մնաց » :

— Մարիօ տեսնելով օր մը որ աղբատ մը
իրմէ ողորմութիւն կը խնդրէ , ըսաւ . « կե-
» լեայ որ դուն առողջ և զօրաւոր կազմը
» ւաճք մը ունիս , ի՞նչու չես աշխատիր ու կը
» մուրաս » , — « Ե՛հ պարոն . պատասխանեց աղ-
» քատը . թէ որ ինչ աստիճանի ծղլլ ըլլալն
» գիտնաք . » — « առ համարձակախօսութեանդ

» փոխարէն » ըսաւ Մարիօ , և մէկ էքիւ մը
տուաւ :

— Հատ մարդիկ կնիկներն ծեծելու ամե-
նավատ սովորութիւնը ունին . օր մը Յովհան-
նէսը իր կնիկը ծեծելը կը խոստովանէր . — քա-
նի անգամ զաւակս , ըսաւ խոստովանահայրը —
ամեն առտու — ի՛նչպէս , ամեն առտու վատ ըզ-
բեզ գործած մեղքիդ հետեւութիւնը գիտես ,
որ կայծակէ կը զարնուիս . իւր կինը ծեծել .
ո՛հ Եստուած , ի՛նչ մեղք — հայր . զրուցած
ներուդ կը հաւտամ , և երդում կընեմ , որ
եթէ արձակում տաս , աս իրիկուն ալ մէյ
մը կը ծեծեմ՝ վերջինը ըլլալու պայմանաւ :

— Տղայ մը իր հօրեղծօրը հետեւեալը կը գրէ
նամակի մը հետ զրութեանը մէջ « մոռցայ վե-
րը գրելու որ շատ աղէկ վիճակի մէջ եմ . և իմ
մնավաճառ վարպետս , որուն քոյն եմ , շատ
գոհ է ինձմէ , արդէն չորս անգամ է որ ինձմէ
արիւն կտունէ , թէ որ գործս ասանկ աղէկ շա-
րունակեմ մայիսի մէջ իս մորթելու դիտաւո-
րութիւն ունի » :

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆԻՐ

ԿԵՆՍԵԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒԲԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍ Յ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Բագմարդիւն վարժապետի, Երայլն:

Եյս գրքոյկը 38 երեսէ բաղկացած աշխար-
հաբառ լեզուով և գեղեցիկ ոճով գրված՝ կը
պատմէ համառօտիւ , վերոյիշեալ Ենդրէաս
վարժապետին կենցաղը , և մանաւանդ իր կե-
նաց վերջին օրերուն մէջ Իգմիւրցի միմիայն
մէկ քանի անձանց երեսէն քաջած ներութիւն
ներն և անոնց պատճառաւ իր հիւանդութիւնն
ու թերեւս մահն ալ :

Բագմարդիւն ազգասէր և առաքինի վար-
ժապետը 25 տարի շարունակ Իգմիւրի Մեսրոպու-
հան վարժարանին դասատուութիւն ընելով շատ
մը սէսումնական երիտասարդներ ազգին ընծա-

յիլով, բոլոր այն տեղի ժողովրդեան սիրելի եղած էր: Այս վերջին տարիներս միայն մեկ քանի հոգաբարձուներու իրենց չընկած դործին մէջ առանց ասոր հարցընելու, ինք իր գլխու նուն դարոցին ուսումնական կառավարութիւնը ուզածնուն պէս խանգարելուն համար զիրենք յորդորելով արգելել ուզելով, ատեն կըլլայ աւանց ու շատ նեղութիւններ կը կրէ անոնցմէ: մինչև որ մահը վրայ հասնելով կը խլէ կաունէ անոնց ձեռքէն ու կը տանի զանի յաւիտենականութեան մէջ իր 25 ամաց գովելի և Աստուածահաճոյ գործոց ու աշխատութեանց վարձքն ընդունելու:

Եթէ այս գրքոյկին հեղինակ՝ Մեծարգոյ Ստեփան Պօղոս Գափաղեան ուսումնական երիտասարդին բոլոր աշխատես և ներկայ ըլլալով պատմածները ճշմարիտ են, այս դէպքը մեծ պատիւ չընէր այն հոգաբարձուներուն:

Իսկ մենք այս հանգուցեալ ազգասէր և բաղմաշխատ անձին վրայ կը ցաւինք նէ ա՛յն ամենէն չենք զարմանար. վասն զի գրեթէ ամեն ազգաց մէջ, և մանաւանդ մեր ազգին մէջ, ամեն բարենախանձ, բարեջան և ազգասէր վարժապետ, վարդապետ, եպիսկոպոս, աշխարհական, եկեղեցական՝ վերջապէս բոլոր ազգային պաշտօն մը կամ իշխանութիւն մը արժանապէս վարող անձինք, միշտ ենթակայ են թշուառութեան, արհամարհանաց և բաւբասանաց՝ քանի մը ազգասիրութիւն կեղծող քսուներունհէն գութեամբ, կամ բարեմիտ հասարակութիւնը վրդովելու, խռովելու, և ճշմարիտ ազգասէրը աղքատեաց ծանչել տալու ջանիւքը:

Այս գիրքը կը ծախվի ամեն հայ գրավաճառներուն քով:

ԴԵՂՏՆԻԲ

Այս անունով բարոյական և գուարճալի պատմութիւն մը մօտերս թարգմանած է Մեծարգոյ Տ. Յ. Տ. Կ. Տէրոյնեցը. 127 երեսէ բաղկացեալ գրքոյկ մը, որուն մէջ կը ցուցնէ թէ երեք տարբեր վիճակով երիտասարդներ իրարու հետ սերտ բարեկամութեամբ կապուած, ամեն առաքինութեամբ զարդարուած, միայն Աստուածաշնորհութիւնը կը պակսէր իրենց:

Այս մեծ պակասութեան երեսէն նեղութիւններ կրելուն ետեւ, վերջապէս բարեպաշտութիւնն ալ ժառանգած յանկարծահաս մահուամբ իրենց կեանքը վերջացուցին նէ ա՛յ կը յուսացուի թէ արդարութեամբ կնքեցին զանի:

Այս գիրքը ամեն գրավաճառներու քով կը ծախուի՝ հատը 5 նոյց մէճիտիյէի մը:

ԲԱՐԻՉ ՍԵՐՈՒՆԸ

(Միսքեռ, տը Բառի)

Այս անուն հռչակաւոր և միանգամայն զըւարճալի գիրքը, որ տարիէն աւելի է հայերէն գրով և տաճկերէն սլարգ ոճով կը հրատարակվի տետր տետր ամիսն երկու անգամ՝ և որուն մինչև հիմայ 137 տետրը ելած է, կը գտնուի Մեղուին գրասենեակը, Մեծ-նոր-հանութիւ 2:

Բայց զատ տետր չը ծախվիր. հապա տարեկանը կանխիկ կը վճարվի, որ է 100 դուրուշ տարին:

Ուզողը կրնայ պատրաստ գտնել հոն, մինչև հիմայ ելած տետրերը ամբողջ և մնացածներուն ալ հրատարակվելուն երաշխաւորութիւն կայ...

Գաղղիական լրագիր մը հետեւեալ ուշադրութեան արժանի տապանագիրը, տապանէ մը օրինակելով կը հրատարակէ:

Աստ հանգչի կինն

(Ենունը մականունը)

Որ իւր մեռած ժամանակը ունէր 367 որդիք Գ. Բ. ին հետ օրինաւոր ամուսնութենէ յաւաք եկած:

Յ մայր էր — 16 դաւկի

մեծ մայր — 114 ի

հաւ — 228 ի

Մայր հաւու — 9 ի

Հաւասար գծով 367 դաւկի:

Խմբագիր-Տեփոք Գ

Յ. Գ. ՍԵՂԱՅԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՒՄ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ԳԻՐԻԲՃԵԱՆ